

El Pla de Recerca i Innovació de Catalunya (2005-2008), aprovat recentment pel govern, presenta iniciatives interessants, però també manté obertes moltes incògnites, segons explica amb coneixement de causa el professor Andreu Mas-Colell, exconseller d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació.

Encerts i mancances del nou Pla de Recerca

ANDREU MAS-COLELL

Professor d'economia, Universitat Pompeu Fabra

Pel que fa a la política de recerca i innovació, Catalunya passa per un moment contradictori, amb aspectes positius i d'altres que no ho són tant. Potser el més positiu és que a Catalunya l'hora de la R+D ja fa uns anys que ha arribat. En particular, des de la Generalitat (en el marc del III Pla de Recerca, 2001-04, i del I Pla d'Innovació, 2001-04) s'ha desplegat una política orientada de manera decidida a situar Catalunya en un bon lloc europeu, i acompanyada dels corresponents compromisos pressupostaris. Aquests esforços han donat fruits. Així, a la fi del 2003 ja hem arribat a una inversió de R+D sobre el PIB de l'1,38 (pràcticament l'objectiu que el III Pla de Recerca es fixava per a les acaballes del 2004, que era de l'1,4).

L'aspecte més problemàtic és que el context internacional no ens acompanya. L'ampliació de la UE desplaça el centre d'Europa cap a l'Est i ens presenta competidors nous. D'altra banda l'espai europeu impulsa dinàmiques de concentració que poden no ser-nos favorables (la migració de l'Escola de Negocis de Chicago cap a Londres és una manifestació pròpia d'aquestes tendències). Finalment, el dinamisme de les noves economies asiàtiques s'està demostrant ple de conseqüències pel que fa a la competitivitat en el sector del coneixement avançat. Una estratègia basada en l'atracció de centres de recerca de multinacionals és ara menys realista que fa uns anys.

Tot això vol dir que els quatre propers anys seran decisius i que, per tant, les orientacions i plantejaments del nou Pla de Recerca i Innovació de la Generalitat, de 2005-2008, mereixen una atenció curiosa. En aquest article presentaré una primera valoració d'urgència i uns quants comentaris, tots constructius.

Els compromisos econòmics del Pla són els que corresponen i són significatius. En aquest sentit l'impuls dels darrers anys es manté i d'això ens en

felicitem. És important que les transicions polítiques no representin reorientacions dràstiques en les polítiques de fons d'un país.

Els objectius quantitius pel 2008 són ambiciosos i, en general, correctes. N'hi ha algun de poca volada (per exemple, els referents al nombre de tesis doctorals o de congressos internacionals que es celebren a Catalunya).

En el terreny de la política tecnològica observo dues novetats importants: la política de foment de centres tecnològics, i la utilització de la contractació pública per a estimular la innovació. Aquesta darrera presentarà problemes jurídics però val la pena intentar-la. També crec que és bo fer la provatura, amb prudència i els

Més generalment, no es parla gaire de la política de coordinació (o no!) amb l'Estat. S'anuncia un imminent pla d'infraestructures. Suposo que allí s'hi esmentarà el sincrotró i la supercomputació.

La política de recursos humans rep la prioritat adequada. També aquí tenim continuïtat. Voldria fer, però, tres qualificacions:

► 1. Sembla que la distinció per a la promoció de la recerca universitària desapareix (almenys no s'esmenta: deixo la porta oberta a la possibilitat de què sigui un oblit). És un error i una gran llàstima. Aquest programa ha permès la intensificació investigadora de professors universitaris (sobretot de joves). Ha estat molt efectiu. Per exemple, en la primera edició del programa europeu EURYS, de 25 concessions a tot Europa dues van ser per a professors de les universitats catalanes. Els dos guardonats (amb molts diners europeus!) havien rebut anys abans la distinció. Rebre-la, els va ajudar a obtenir la punta de competitivitat que els va fer obtenir el premi? Segur que va ajudar.

► 2. No és clar com els contractes postdoctorals del programa Beatriu de Pinós i de l'ICREA júnior lligaran amb els programes estatals similars (Juan de la Cierva i Ramón y Cajal), que han funcionat força bé i en els quals Catalunya ha obtingut un bon rendiment. Seria una mica trist que acabéssim finançant des de Catalunya el que abans ens finançava l'Estat.

► 3. L'increment del nombre d'investigadors suggerit per al període 2005-2008 és excessiu i, en tot cas, no serà sostenible després dels quatre

anys. D'on traurem més de 1.000 investigadors nous per any? Què farem amb els investigadors que comencin a estar disponibles després del 2008? Les mancances històriques no es poden arreglar en un dia. Sostenibilitat és la paraula clau. Un ritme més lent, però a perpetuitat. Una focalització excessiva en investigadors també pot fer oblidar que un factor limitador molt important és la disponibilitat de personal tècnic de recerca.

INDICADORS CLAU EN RECERCA I INNOVACIÓ

	Situació actual	Objetiu 2008
 DESPESES EN R+D (respecte al PIB)	1,38 (2003)	2,10
 DESPESES EN R+D DE LES EMPRESSES (respecte al PIB)	0,81 (2003)	1,26
 INVESTIGADORS	18.387 (2003)	24.000
 EMPRESSES INNOVADORES	25,8 (2003)	40
 PUBLICACIONS CIENTÍFIQUES INDEXADES (articles publicats)	10.967	12.000
 PATENTS GENERADES (per milió d'habitants)	12,07	18

FONT: PLA DE RECERCA I INNOVACIÓ 2005-2008

N. VAN DEN BERG

ulls ben oberts, dels centres tecnològics. Una advertència: els equips de direcció s'han de seleccionar molt bé (i se'ls ha de compensar adequadament). Un Centre Tecnològic no anirà enlloc si no té un equip dirigent de primera. És una responsabilitat no delegable del govern que això sigui així.

Respecte als centres més pròpia de recerca, la Generalitat en disposa d'uns quants, molts compartits amb les universitats, que, en conjunt, són una realitat potent. Dedueixo que aquests centres seran recolzats i potenciats. Bé, em sembla d'una claredat meridiana que aquests centres els necessitem i es complementen amb les universitats. El CSIC i els seus centres només surten esmentats una vegada, una prova ben evident que tenim un problema seriós d'encaix.

Sobre l'avaluació de la recerca voldria expressar un punt d'inquietud. El Pla neix sense cap estructura de participació i avaluació per part de la comunitat científica (el CAS del tercer pla queda dissolt). Es parla de la creació d'una Agència d'Avaluació (a més de l'AGAUR?) i es parla molt de professionalització de l'avaluació de la recerca, de tècnics i d'experts, i molt poc d'avaluació per parells i per científics, preferiblement externs al sistema català de ciència i tecnologia. Qüestions de matis, potser.

Acabo expressant el meu millor desig per al nadó: que el nou Pla de Recerca i Innovació de Catalunya (2005-08) tingui tant d'èxit com en el seu moment varen tenir el I Pla de Recerca (1993-96), el II (1997-2000), el III (2001-2004), i el I Pla d'Innovació (2001-2004).